

TERHI RANTANEN

Yhdestä moneen

Viestinnän oppihistorioiden välttämättömyydestä

Artikkeli esittää kuusi väitettä, jotka koskevat viestinnän tutkimuksen historiankirjoitusta. Ne ovat: 1) keskittyminen yhdysvaltalaiseen tutkimukseen kaventaa käsitystämme oppialasta. 2) Yhdysvaltalainen tutkimus paljastuu lähemmän tarkastelun jälkeen hyvinkin eurooppalaisvaikutteiseksi. 3) Tutkimus ei ole ainoastaan teorioita tai koulukuntia, vaan myös tutkijoita ja heidän ajattelussaan tapahtuneita muutoksia. 4) Naiset on suljettu pois oppihistorian esityksistä. 5) Joukkoviestinnän sijaan voitaisiin puhua viestinnän tutkimuksesta. 6) Oppihistoriat ovat hallitsevien paradigmojen ja niiden edustajien historiaa.

The rules governing the communications that comprise scientific talk and texts have been secured by the historically dependent dispositions of a select group of well-educated Western men (Curry Jansen 1993, 138 Manderiin (1983) pohjautuen)

■ Siitä huolimatta tai juuri siksi, että Thomas Kuhn antaa kirjassaan *The Structure of Scientific Revolution* kaksikymmentäyksi erilaista paradigman määritelmää (Kuhn 1975, 181) viestinnän tutkijoilla on vaikeuksia päästä yksimielisyyteen, kuinka monta niitä omalla tutkimusalalla löytyy ja mitä ne saattaisivat olla. Kuhnin seuraten paradigma voidaan määritellä tutkijoiden yksimielisyydeksi tiedettä koskevista perusolettamuksista, joiden perusteella he tekevät päätöksiä omasta tutkimuksestaan. Nämä uskomukset ohjaavat tapaa, joilla tutkimuskysymykset asetetaan, mitä metodeja käytetään, mitä aineistoja valitaan ja ylipäätään tiedon validiteetin arviointia. Laajemmin hallitseva paradigma vaikuttaa siihen, mitä tutkimusta pidetään hyvänä ja mitä huonona kunakin aikana. Kuhnin mukaan hallitseva paradigma vaikuttaa kaikkeen valtavirtatutkimukseen alalla. Voi olla tutkijoita, jotka eivät hyväksy vallitsevaa paradigmaa, mutta heidän työtään ei arvosteta ennenkuin vallankumous tapahtuu ja uusi paradigma ottaa vanhan paradigman paikan. (Potter & Cooper & Dupagne 1993, 317-321) Näin Kuhn tuntuu olettavan, että periaatteessa tutkimusta hallitsee vain yksi paradigma kunnes uusi paradigma valtaa sen paikan.

Osa viestinnän tutkijoista hahmottaa oppialaansa paradigma -käsitteen avulla, vaikkakin heidän käsityksensä paradigmojen asteesta tai määrästä vaihtelee. Osa taas katsoo, ettei Kuhnin luonnontieteellisen tutkimuksen perusteella kehitettyä termiä voida siirtää yhteiskuntatieteisiin. Esimerkiksi Karl Erik Rosengren käyttää koulukunnan tai tradition käsitettä. Rosengrenin mukaan suurin muutos, jota parhaillaan

elämme, on siirtymä "objektiivisesta" "subjektiiviseen" ts. yhteiskuntatieteellisestä humanistispainotteiseen tutkimukseen ja samalla kvantitatiivista kvalitatiivisiin tutkimusmenetelmiin. Tämä on tapahtunut samanaikaisesti kun radikaalin koulukunnan asema on muuttunut ja kriittinen, radikaali ja vasemmistolainen ovat korvanneet sellaiset termit kuin marxilainen ja sosialistinen. (Rosengren 1993, 6-7)

Kentän liikettä on toki kuvattu aikaisemminkin. Jo yli kolmekymmentä vuotta sitten Wilbur Schramm julisti viestinnän tutkimuksen olevan tienristeys, josta monet kulkevat, mutta harvat pysähtyvät ja ennusti sen kuolemaa (Schramm 1959, 8). Kymmenen vuotta sitten *Journal of Communication* julkaisi erikoisnumeron, jonka nimenä oli kuvaavasti "ala käymistilassa" (Ferment in the Field 1983). Viime vuonna samainen lehti julkaisi kaksoisnumeron (The Future of the Field I-II), joka jälleen esitti väitteen siitä, ettei viestinnän tutkimuksella ole tieteenalan statusta, koska sillä ei ole hallussaan mitään sellaista tietoa, joka olisi vain sen omaa. Tästä seuraa, ettei sillä ole institutionaalista ja tieteellistä legitimitteettiä. (Levy & Gurevitch 1993, 4)

Useat tutkijat näyttävät kokevan viestinnän tutkimuksen tilan ongelmalliseksi. Harva tutkija hyväksyy alan moniulotteisuuden, vaan mieluummin haluaa irti kokemastaan sekasorrosta ja kiivaasti järjestää sitä nelikenttiin tai ainakin sammakkolampiin. Osa peräänkuuluttaa viestinnän suuren teorian perään kun taas osa vannoo milloin minkin tutkimussuuntauksen nimiin, joka ratkaisisi koetut ongelmat.

Alan tilahan voitaisiin nähdä myös rikkautena Petersin tapaan. Hän katsoo, että viestinnän tutkimus oli itse asiassa edellä aikaansa: esimerkiksi kulttuuritutkimus, nais-tutkimus tai elokuvatutkimus ovat ylpeitä siitä, että niiden tutkijoilla on monitieteellinen tausta, mutta juuri tätä viestinnän tutkijat pyytelevät anteeksi. Petersin mukaan mikään tutkimus ei voi enää järjestäytyä vertikaalisesti oppialan mukaan, vaan horisontaalisesti aiheen mukaan. (Peters 1993, 132-133)

Historiallinen tutkimus on kuitenkin nousemassa esiin usealta taholta yhtenä ratkaisuyrityksenä alan koettuun "sekasortoon". Esimerkiksi Rosengrenin mukaan historiallinen perspektiivi on kasvanut yhä merkityksellisemmäksi ja täydentää tervetulleella tavalla käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteiden melko yksipuolisia, historiattomia lähestymistapoja. (Rosengren 1993, 8) Hardt puolestaan kirjoittaa, että viestinnän tutkimuksen sisäisestä diskurssista loistaa poissaolollaan historia. Hänen mukaansa historian poissaolo yhdistettynä tieteenalan itsereflektion puuttumiseen vahvistaa teorian ja käytännön epähistoriallista ja epäkriittistä status quota. Näin historiasta keskusteleminen ei ole olennaista vain sitä harrastavien, vaan koko alan kehityksen kannalta. (Hardt 1993, 130)

Viestinnän yhdysvaltalaisista oppihistoriaa käsittelevät arviot Suomessa ovat toistaiseksi keskittyneet pääasiassa tutkijoiden *mass communication research* (MCR) -traditioksi kutsumaan joukkoviestinnän tutkimuksen aikakauteen (ks. esim. Kahma 1984, 1986, V. Pietilä 1977, 1994). Tällöin tarkoitetaan joko yhdysvaltalaisista tai angloamerikkalaisista joukkoviestinnän tutkimusperinnettä. MCR-perinnettä edeltäväksi vaiheeksi kutsutaan aikaa vuosisadan vaihteesta 1930-luvun loppupuolelle. Itse MCR-perinteen ensimmäiseksi periodiksi on erotettu MCR-perinteen muotoutumisen ja kuoloisuuden kauden 1930-luvun lopulta 1960-luvun lopulle. (V. Pietilä 1994)

Jako voitaisiin tehdä myös toisin. Esimerkiksi David Weaver ja Richard Gray kat-

sovat, että kysymyksessä on pitkä journalismin ja joukkoviestinnän tutkimuksen yhteinen traditio, jonka institutionalisoituminen tapahtui 1870-1920, jolloin ensimmäiset journalistikoulut perustettiin. (Weaver & Gary 1980, 125-126) Jesse Delia puolestaan jakaa yhdysvaltalaisen viestinnän tutkimuksen kolmeen jaksoon. Niistä ensimmäinen kattaa vuodet 1900-1940. Toinen jakso on viestinnän tutkimuksen erottautuminen omaksi tutkimusalueekseen. Kolmas jakso pitää sisällään syntyneen viestinnän tutkimuksen yhdistämisen journalistikouluihin ja puheviestinnän laitoksiin. Kaksi viimeistä periodia sijoittuvat toisen maailmasodan jälkeiseen ajanjaksoon ja päättyvät 1960-luvulle. (Delia 1987, 23-24) Gertrude Robinson taas jakaa yhdysvaltalaisen viestinnän tutkimuksen neljään jaksoon. Tämäkin periodisointi on alustava, mutta se pilkkoo MCR-tradition lyhyempiin jaksoihin ja tuo näin esiin niin sen sisäisen rikkauden kuin sen ristiinaitaisuudet. Ei ehkä ole sittenkään kyse niin yhtenäistä MCR-traditiosta, vaan lyhyemmistä jaksoista, joiden sisällä on käyty vielä erilaisia koulukuntakamppailuja. Robinsonin jaottelu on seuraava:

Oppialan juuret: Chicagon koulukunta 1892-1936

1. Markkina- ja radiotutkimuksen nousu ja Paul Lazarsfeldin Bureau of Applied Social Research -tutkimuslaitoksen perustaminen 1936-1939
2. Sotavuodet: Viestinnän tutkijat puolustusministeriön Information and Education Division -tutkimuslaitoksen palveluksessa 1941-1945

3. Kolmas aalto: "viestintätieteen" institutionalisoituminen akateemiseksi oppiaineeksi 1949-1960 (Robinson 1988, 104)

Keskityn tässä artikkelissa etupäässä yhdysvaltalaiseen tutkimukseen. Esitän kuusi väitettä, jotka koskevat yhdysvaltalaisen tutkimuksen historiaa. Ne ovat seuraavat:

- 1) Keskittyminen yhdysvaltalaiseen MCR-traditioon kaventaa käsitystämme oppialasta.
- 2) Yhdysvaltalainen tutkimus paljastuu lähemmän tarkastelun jälkeen hyvinkin eurooppalaisvaikutteiseksi.
- 3) Tutkimuksen puristaminen teorioiksi unohtaa tutkijat, ihmiset ja heidän ajattelussaan tapahtuneet muutokset
- 4) Oppialahistorioiden kirjoittajat ovat miehiä jotka kirjoittavat toisista miehistä. Naiset ovat niissä näkymättömiä.
- 5) Tradition nimeäminen nimenomaan joukkoviestinnän tutkimustraditioksi ei tee sille täysin oikeutta.
- 6) Oppialahistoriat ovat hallitsevien paradigmojen ja niiden edustajien historiaa.

Saksalaisista yhteiskuntatieteilijöistä Chicagon koulukuntaan

Jos haluamme syventää näkemystämme viestinnän tutkimuksen juurista, on palattava MCR-perinteen Yhdysvalloista kokonaan toiselle vuosisadalle ja toiseen maanosaan. Saksalaiset yhteiskuntateoreetikot Albert Schäffle (1831-1903), Karl Knies (1821-1898), Karl Bücher (1847-1930), Ferdinand Tönnies (1855-1936) ja Max Weber (1864-1920) pohtivat jo varhain viestinnän roolia yhteiskunnassa. Heidän töissään, niin erilaisia kuin ne olivatkin, oli myös useita yhdistäviä piirteitä. Yksi niistä oli viestinnän käsit-

täminen yhteisyytenä. Tällä tavoin käsitettynä viestinnästä tulee yhteiskunnan olemassaolon ja kasvun edellytys. Siirtyminen yhteisöstä yhteiskuntaan pitää keskeisesti sisällään muutoksen myös viestintämuodosta toiseen. Toinen piirre oli poliittisen taloustieteen näkeminen keskeisenä viestinnän tutkimuksessa. Kolmas keskeinen tekijä on historiallinen tutkimusote. Jotta voidaan tutkia yhteisön muuttumista yhteiskunnaksi tarvitaan historiallista tutkimusta, koska muutoin ei ole mahdollista ymmärtää tapahtunutta muutosta. (Hardt 1979)

Saksalaisen tutkimuksen vaikutukset ulottuivat laajalle. 1870-luvulla amerikkalaiset humanististen ja yhteiskuntatieteiden opiskelijat lähtivät opiskelemaan Saksaan ja tutustuivat saksalaisten tutkijoiden työhön. Nämä vaikutteet näkyivät ns. Chicagon sosiologien koulukunnassa, 1920- ja 1930-luvuilla vaikuttaneessa tutkijayhteisössä, ja sellaisissa viestinnän tutkimuksen kannalta keskeisissä henkilöissä kuin esimerkiksi John Dewey (1859-1952), Robert Park (1864-1944), Charles H. Cooley (1864-1929) ja George Herbert Mead (1863-1931), joista esimerkiksi Park itse opiskeli Saksassa (Hardt 1979, 13, Czitrom 1983, 93-102). Chicagon koulukunnan tutkijoissa voidaan löytää yhteisiä piirteitä. Ne ovat James Careyn mukaan 1) viestinnän näkeminen laajemmin kuin pelkästään informaation siirtona, 2) joukkoviestinnän roolin kokeminen myönteisenä, optimistisenä asiana yhteiskunnassa ja 3) yhteiskuntien tutkiminen niiden historiallisessa konteksteissa. (Carey 1981, 74-75, Robinson 1988, 101-104)

Chicagon koulukunnan tutkijoiden työ on nyt noussut uudestaan huomion kohteeksi ja se sijoitetaan usein tutkimuksen alkupisteeksi sen sijaan että aloitettaisiin MCR-perinteen ensimmäisestä vaiheesta. Robinsonin mukaan yhdysvaltaisen viestinnän tutkimuksen alku on itse asiassa sijoitettava jo 1890-luvun keskilännen progressivismiin ja pragmatismiin (Robinson 1988, 101). Yhdysvaltalainen kulttuuritutkimus on nostanut chicagolaisen viestinnän näkemyksen (yhteisyys versus siirto) ja pragmatismia uudestaan esiin (ks. Hardt 1992 ja Careyn artikkeli tässä lehdessä). Samaan aikaan kvalitatiivinen tutkimus on uudestaan kiinnostunut esimerkiksi chicagolaisten etnografisista tutkimuksista. (Alasuutari 1992, 191)

On tärkeää kiinnittää huomiota varhaisen saksalaisen sanomalehtitieteen ja chicagolaisten ajattelun väliseen yhteyteen. Esimerkiksi Albert Schäfflen vaikutus Albion Smallin ajatteluun on oiva esimerkki ideoiden liikkumisesta valtameren yli (Hardt 1979). Tämä saksalaisen henkítieteellisen tradition yhdysvaltalainen versio alkoi murtaa 1930-luvulle tultaessa empiirisen tutkimuksen nousun myötä (Schramm 1957, 93-95, Delia 1987, 34) Silti myös varsinaisen MCR-tradition keskeisillä henkilöillä oli tiiviit yhteydet eurooppalaiseen tutkimukseen.

MCR-tradition kansainväliset vaikutteet

Hanno Hardt kirjoittaa siitä, miten tärkeää viestinnän teoriassa on huomata *yksilöiden* kriittinen ajattelu heidän erityisessä eksistentialisessa tilanteessaan yhteiskunnassa. Hardtin mukaan on palattava ihmisten käytäntöihin ja ymmärrettävä, ettei teoria ole riippumaton ihmisistä. (Hardt 1993, 130) Pidän erittäin tärkeänä, että oppihistorioissa otetaan huomioon tutkijat, ihmiset ja heidän toimintansa, ja vieroksun heidän kaven- tamistaan pelkkiin teorioihin tai koulukuntiin. Kun esimerkiksi MCR-tradition sisällä siir-

rytään tutkijoiden henkilöhistoriaan, tradition ristiriitaisuus — ja näin sen rikkaus — tulee entistä selvemmin esille.

Bernard Berelson määritteli vuonna 1959 julkaistussa artikkelissaan viestinnän tutkimuksen ”oppi-isiksi” sosiologi Paul F. Lazarsfeldin (1901-1976), politiikan tutkija Harold D. Lasswellin (1902-1978), psykologi Carl Hovlandin (1912-1961) ja sosiaalipsykologi Kurt Lewinin (1890-1947) (Berelson 1959, 2-3). Schramm on myös kiinnittänyt huomiota siihen, miten viestinnän ”oppi-isien” tausta oli yllättävän samankaltainen. Yhtenä yhteisenä piirteenä oli, että kolmella heistä oli vahvat eurooppalaiset yhteydet. Lazarsfeld oli itävaltalainen ja Lewin oli saksalainen. Molemmat tekivät tohtorinväitöskirjansa kotimaassaan. Lasswell aloitti opiskelunsa Chicagon yliopistossa kuusitoista-vuotiaana vuonna 1918 ja opiskeli useiden Chicagon koulukunnan tutkijoiden johdolla. Opintojensa päättämisen jälkeen hän vietti kaksi vuotta Euroopassa mm. avustaen Bertrand Russellin epäonnistunutta vaalikampanjaa parlamenttiin. Vain Hovland ei koskaan opiskellut Euroopassa. (Schramm 1980, 74)

Lasswellin ajattelussa tapahtuneet muutokset kuvastavat erinomaisella tavalla eri traditioiden ja yksittäisen tutkijan tieteellisen tuotannon yhteenkietoutumista. Nuoren Lasswellin tuotannossa näkyvät selvästi chicagolaiset vaikutukset, nimenomaan symbolien tutkimisen keskeisyydessä. Vähitellen Lasswell siirtyi kvantifioimaan symboleja. Sitä huolimatta, että viestinnän tutkimus muistaa Lasswellin sisällönerittelyn ”isänä”, hän itse ei edes mainitse termiä arvioidessaan omaa elämäntyötään. Vanha Lasswell palaa jälleen nuoruutensa symboleihin tutkimalla vallan symboleja arkkitehtuurissa. (Rantanen 1982)

Myös Lazarsfeldin persoona on mielenkiintoinen, ja hänen henkilöhistoriansa kuvaa hyvin sitä ristiriitaisuutta, joka sisältyy jo yhden tutkijan elämäнкаareen. Lazarsfeldhän oli juutalainen, joka joutui pakenemaan natsismia Itävaltasta USA:han vuonna 1935. Kotimaassaan hän oli ensin sosialistisen ja sitten sosialidemokraattisen puolueen jäsen, jonka nuoren miehen unelmana oli tulla sosialistisen Itävallan ulkoministeriksi. Vielä USA:ssa ollessaankin hän kutsui itseään virkavapaalla olevaksi marxilaiseksi. (Morrison 1988, 185-191)

Lazarsfeld oli jo vuonna 1933 ollut USA:ssa Rockefellerin säätiö tutkijana ja vuonna 1937 hänet nimitettiin saman säätiön Princetonin radiotutkimuslaitoksen (*Princeton Office of Radio Research*) johtajaksi. Vuonna 1939 laitos siirtyi Columbian yliopistoon ja sen nimi muutettiin soveltavan yhteiskuntatieteen tutkimuslaitokseksi (*Bureau of Applied Social Research*) ja Lazarsfeldista itsestään tuli sosiologian professori. (Delia 1987, 50-54)

Princetonin radiotutkimuslaitoksen tutkijoiden kokoonpano oli poikkeuksellinen, sillä siihen kuului myös muita eurooppalaisia tutkijoita, joista kuuluisin on Theodor W. Adorno (1903-1960) ja unohdetuin Herta Herzog. Adornon työskentely projektissa päättyi erimielisyyksiin Lazarsfeldin kanssa ja rahoituksen loppumiseen 1939, jonka jälkeen hän siirtyi Los Angelesiin kirjoittamaan Max Horkheimerin (1902-1978) kanssa *Dialektik der Aufklarung* (1944) -kirjaa. Molemmat palasivat takaisin Saksaan vuonna 1950. (Hillers 1979, 7 Hardt 1992, 106-108, Jay 1979, 324)

Vuonna 1941 Lazarsfeldin ryhmä julkaisi *Studies in Philosophy* -lehden viestinnän teemanumeron, johon sisältyi Lazarsfeldin oma artikkeli ”Remarks on Administra-

tive and Critical Communication Research". Tässä paljon siteeratusta artikkelissaan Lazarsfeld esitti jaon palvelu (administrative)- ja kriittisen (critical) tutkimuksen välillä. Lazarsfeldin mukaan palvelututkimusta tehdään yksityisen ja julkisen laitoksen palveluksessa kun taas kriittinen tutkimus vaatii, että viestinnän yleinen rooli yhteiskunnassa otetaan myös huomioon. Hardtin mukaan Lazarsfeld antoi Horkheimerille tunnustuksen kriittisen tutkimuksen historiasta, mutta samalla rajasi pois sen viestinnän tutkimuksesta. Näin dominaation ja vallan kysymykset jätettiin pois tutkimuksesta ja hyväksyttiin olemassaolevan yhteiskunnan ja viestimien välinen suhde sellaisenaan. (ks. esim. Hardt 1992, 134) Adornoa ei myöskään ole hyväksytty viestinnän tutkimuksen "oppi-isien" joukkoon. Jos näin olisi tapahtunut, voi vain kuvitella sen seurauksia. Käytännössä se olisi tarkoittanut, että kriittinen tutkimus olisi jo alunperin hyväksytty viestinnän tutkimuksen kenttään. Millä tavalla tämä olisi muuttanut koulukuntien välisiä myöhempiä vastakkainasetteluja, jää arvailujen varaan.

Unohdetut naiset

Oppihistorioiden unohdettuihin kuuluvat naiset, jotka pitkään suljettiin akateemisen maailman ulkopuolelle. Oppihistoriat kirjoitetaan tyypillisesti nojautumalla kirjallisiin lähteisiin, ja esimerkiksi julkaistuista artikkeleista ja kirjoista naisten osuus on ollut pienempi miehiin verrattuna. Naisen rooli akateemisessa yhteisössä on perinteisesti ollut toissijainen. Yhdysvaltalainen tutkija Curry Jansen kirjoittaakin, että monien naisten osa oli olla tutkijan vaimo. Nämä naiset ovat olleet hiljaisia yhtiökumppaneita toimien keskustelijoina, puhtaaksikirjoittajina, joskus jopa haamukirjoittajina (Jansen 1993, 141). Kuitenkin 1930- ja 1940-luvuilla oli naisia, joiden nimet esiintyvät tämän aikakauden keskeisissä tutkimuksissa, mutta joiden merkitystä ei ole vielä selvitetty (Hardt 1992, 210). Sen sijaan Chicagon koulukunnan naistutkijoista tiedetään jo jotakin (Deegan 1988).

Herta Herzog voisi olla yksi viestinnän tutkimuksen "oppiäideistä", jos alaa halutaan määrittellä perhesuhteiden vertauskuvaston avulla. Sen sijaan, että hänet joko muistetaan Lazarsfeldin apulaisena (ks. esim. Wiio 1992, 159) tai vaimona numero kaksi, hänet voitaisiin muistaa ensimmäisenä saippuaopperoiden tutkijana sekä lapsia koskevista tutkimuksistaan (Herzog 1941a ja b). Herzog oli myös paljon siteeratun *Hyökkäys Marsista* -tutkimuksen kolmas tekijä. (Cantril & Gaudet & Herzog 1940). Tämän tutkimuksen kolmesta tekijästä oli itse asiassa kaksi naista, Herzogin lisäksi Hazel Gaudet. Gaudet oli myös kuuluisan *The People's Choice* -tutkimuksen kolmas tekijä. (Lazarsfeld & Berelson & Gaudet 1944)

Sen sijaan Robinsonin jaottelun toisen vaiheen tutkimuksessa toisen maailmansodan aikana naiset puuttuvat niin tekijöinä kuin tutkimuskohteina (propagandan vaikutuksia tutkittiin nimenomaan sotilaiden keskuudessa). Tänä aikana USA:ssa oli useita hallituksen instituutioita, joilla oli tärkeä rooli propagandan ja suostuttelun tutkimuksessa. Niitä olivat *Radio Bureau of the Office of War Information*, *Information and Education Division of the War Department*, *War Communications Research for the Library of Congress* ja *Experimental Studies for the U.S. War Department*. "Oppi-isät" Lewinia lukuunottamatta olivat jollakin tavalla tekemisissä näiden tutkimuslaitosten

kanssa ja tekivät yhteistyötä. Heihin kuuluivat mm. Bernard Berelson, David Lerner, Ithiel deSola Pool ja Morris Janowitch. (Delia 1987, 54-56, Sproule 1989, 239-240) Sen sijaan vain yksi tutkimusyksikkö palkkasi naisia johonkin muuhun kuin sihteerintyöhön. Näiden naisten joukossa oli mm. Margaret Siepmann. (Robinson 1988, 107-109).

Tämän ajan naistutkijoista ei muutamaa poikkeusta lukuunottamatta tiedetä juuri mitään. Helen M. Hughesin teosta *News and the Human Interest Story* (1940), johon Park kirjoitti esipuheen, pidetään alansa pioneeritutkimuksena (Lang 1980, 47). Useissa konferensseissa, joiden pohjalta koottiin viestinnän tutkimuksen ensimmäiset artikkelikokoelmat (ks. esim. Bryson 1948, Schramm 1948 ja 1949, Berelson & Janowitz 1950, Schramm 1954), oli osanottajina ja esitelmöitsijöinä jo mainittujen lisäksi esimerkiksi sellaisia naistutkijoita kuin Marjorie Fiske, Ruth Hartley, Patricia Kendall, Gladys Engel Lang, Elisabeth Briant Lee, Margaret Mead, Matilda White Riley, Lillian Ross, Patricia J. Salter, Katherine M. Wolfe ja Martha Wolfenstein (Hardt 1992, 245-247). Viestinnän oppihistoriat eivät näitä naisia edes mainitse.

Ei vain joukkoviestintää

Sekä Kahma että Pietilä kirjoittavat nimenomaan mass communication research -perinteestä eli joukkoviestinnän tutkimusperinteestä. En ole aivan vakuuttunut termin käytöstä. Ainakin yhdysvaltalaiset tutkijat käyttävät viestintä -sanaa tutkimustraditiosta puhuessaan (ks. esim. Delia 1987). Myös alan yhdysvaltalaiset lehdet viittaavat nimensään (esim. *Journal of Communication tai Communication Research*) yleiseen viestinnän käsitteeseen. Joukkoviestinnän tutkimustraditiosta puhuminen on tietysti siinä mielessä oikeutettua, että tutkimuksen kohteiksi nousivat joukkoviestimet. On kuitenkin huomattava, etteivät tutkimukset kohdistuneet ainoastaan joukkoviestintään. Esimerkiksi Hovland ei Yale-projektissaan tutkinut varsinaisesti joukkoviestintää, vaan etupäässä keskinäisviestintää kuten puheita ja luentoja (Lowery & DeFleur 1983, 151). Samoin Lewin oli sosiaalipsykologi, jonka tutkimusintressit suuntautuivat ryhmädynamiikkaan, vaikka hänen portinvartija -käsitteensä omaksuttiinkin uutistutkimukseen. (Lang 1980, 49)

Myöhemmät tutkimukset painottivat niinkään keskinäisviestinnän roolia. Yksi tällaisista tutkimuksista oli Lazarsfeldin, Berelsonin ja Gaudetin *The People's Choice* vuodelta 1944. Siitä huolimatta, että tutkijoiden toiveena oli löytää tarkat syyt siihen kuinka joukkoviestimet vaikuttivat poliittisiin asenteisiin presidentinvaalikampanjoissa, he joutuivatkin tunnustamaan keskinäisviestinnän osuuden. Vastaajat mainitsivat useammin keskustelut pienryhmissä kuin joukkoviestimet. Nämä odottamattomat vastukset antoivat tutkijoille syyn kehittää kaksivaihehypoteesin. Katzin ja Lazarsfeldin *Personal Influence* -tutkimus, jonka aineisto kerättiin vuonna 1944, mutta joka tuli ulos vasta 1955, nosti puolestaan esiin primääriryhmän ja mielipidejohtajien käsitteet. Mielenkiintoista tässä tutkimuksessa on myös, että tutkimusjoukko koostui ainoastaan naisista. (Lowery & DeFleur 1983, 180-187)

Kuten Robinson toteaa oppialan institutionalisoituminen tapahtui toisen maailmansodan jälkeen, jolloin laitoksille annettiin myös nimet. Osa jatkoi journalismi -ter-

min käyttöä, kun taas osa valitsi joko joukkoviestinnän tai viestinnän. Uusia tohtoriohjelmiä perustettiin eri puolelle USA:sta: esimerkiksi Illinoisiin (1949), Wisconsiniin (1950), Minnesotaan (1950/1951) ja Stanfordin (1952) ja sen jälkeen Iowaan, Missouriin ja Syracuseen. (Robinson 1988, 110-111, Weaver & Gray 1980, 126) Esimerkiksi Schrammin perustamat Illinoisin *Institute of Communications Research* tai Stanfordin *Institute of Communication Research* viittaavat yleisesti viestintään, kun taas Iowan ja Wisconsinin ohjelman nimenä on *Department/School of Journalism and Mass Communication* ja Missouriin *School of Journalism*. Syracuse puolestaan on nimeltään *Department of Journalism and Public Relations*. Delian mukaan toisen maailmansodan jälkeen tapahtui journalismikoulujen ja puheviestinnän laitosten yhdistäminen, joka johti näin viestinnän tutkimuksen (communication studies) vakiintumiseksi akateemiseksi oppiaineeksi (Delia 1987, 85).

Lopuksi

Pietilä on tarkastellut angloamerikkalaisen tiedotustutkimuksen kehityksestä luotuja versioita (MCR-perinteen, uusvasemmistolainen, kulturalistinen versio) siitä näkökulmasta, että ne ovat menneen luotauksen ohella samalla kannanottoja alalla niiden luomishetkellä vallinneisiin tilanteisiin. (Pietilä 1994). Hyvänä esimerkkinä käy itse Berelson nimetessään alan ”oppi-isiksi” Lazarsfeldin, Lewinin, Lasswellin ja Hovlandin ja jättämällä pois monta muuta. Samalla hän tuli sulkeneeksi esimerkiksi kriittisen tutkimuksen ulos kentästä. Samalla tavoin toimivat V. Pietilä et al. esitellessään suomalaisen *joukkoviestinnän* tutkimuksen historiaa nostamalla esiin osan tutkijoista ja jättämällä osan mainitsematta (esimerkiksi Taimi Torvisen tai Pertti Tiihosen). Tutkijat, jotka sopivat huonosti koulukuntiin, jäivät helposti kokonaan oppialakatsausten ulkopuolelle. Artikkelin perusteella myöskään suomalaisessa viestinnän tutkimuksessa ei ole yhtään naistutkijaa. (V. Pietilä & Malmberg & Nordenstreng 1990)

Edelleen Pietilä toteaa, että tieteenalan historiointi on samalla myös kannanotto alalla kirjoittamishetkellä vallitsevaan tilanteeseen. Juuri nyt kun ala käy läpi esimerkiksi Rosengrenin kuvamaa muutosvaihetta, halutaan löytää suuria linjoja alan koettua hajanaisuutta jäsentämään. Yhdeksi mahdollisuudeksi on nousemassa oppihistoriallinen tutkimus. Tänä valinta jo sinänsä on kannanotto alalla vallitsevaan tilanteeseen ja kuvastaa, miten siirtymä humanistiseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen nostaa myös historiallisen tutkimuksen uudelleen esiin. Toivon, että samalla myös ihmiset palaavat takaisin oppihistoriaan: tieteenala ei enää näyttäytyisi ainoastaan paradigmoina tai koulukuntina, vaan ihmisinä ja heidän toimintanaan.

Menen Pietilää vielä askeleen pidemmälle ja väitän, että kannanotto alalla vallitsevaan tilanteeseen vaikuttaa myös siihen, mistä traditioista tai keistä tutkijoista ollaan milloinkin kiinnostuneita. Kun kulttuuritutkimus vahvistaa asemiaan, kiinnitetään huomio esimerkiksi Chicagon koulukuntaan, koska sieltä löydetään tutkimusotteita, jotka vastaavat tutkijoiden tämänhetkisiä intressejä. Samalla tavoin naistutkimuksen intressit nostavat taas historiaan unohdetut naiset.

Historiallinen tutkimus ei tietenkään ratkaise viestinnän tutkimuksen identiteettikriisiä, sillä suurta teoriaa ei voida löytää myöskään historian tutkimuksesta, sillä myös

siellä suurten kertomusten aika on ohi. Samalla tavoin kuin ei ole yhtä yhtenäistä viestinnän tutkimuksen kenttää, ei ole myöskään yhtä yhtenäistä viestinnän historiaa, vaan monia jopa toisilleen vastakkaisia historioita. (Nerone 1993, 155) Tämä pätee tietenkin yhtä hyvin viestinnän historiaan kuin oppialahistoriaan.

Sanottu ei tietenkään vie pohjaa historiallisen tutkimuksen tärkeydeltä. Oma kat-
saukseni kuten Pietilänkin perustui toisen käden lähteisiin. Tiedämme itse asiassa
hyvin vähän oppialamme historiasta. Se, mikä näyttäytyi yksilotteisena ja -suunta-
isena, ei sitä edes lähilukemisen perusteella enää ole. Voi vain kuvitella, miten yliopis-
tojen ja tutkijoiden arkistot sekä henkilökohtaiset haastatellut rikastuttaisivat tai jopa
muuttaisivat kuvaa. On aika ryhtyä työhön.

KIRJALLISUUS

- Adorno, Theodor & Horkheimer, Max (1979) *Dialectic of Enlightenment*. London: Verso. Alkuperäinen *Dialektik der Aufklärung* ilmestyi vuonna 1944.
- Alasuutari, Pertti (1993) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Berelson, Bernard & Janowitz, Morris (1950) *Reader in Public Opinion and Communication*. Glencoe, IL: Free Press.
- Berelson, Bernard (1959) *The State of Communication Research*. *Public Opinion Quarterly*, 23:1, 1-6.
- Borchers, Detlef (1988) Paul Lazarsfeld: A Marxist on Leave. *Communication*, 10:2, 211-222.
- Bryson, Lyman (ed.) (1948) *The Communication of Ideas: A Series of Addresses*. New York: Harper & Row.
- Cantril, Hadley & Gaudet, Hazel & Herzog Herta (1940) *The Invasion from Mars*. Princeton: Princeton University.
- Carey, James W. (1981) *Culture, Geography, and Communications: The Work of Harold Innis in an American Context*. Teoksessa William H. Melody & Liona R. Salter & Paul Heyer (eds.), *Culture, Communications, and Dependency*. Norwood: Ablex, 78-91.
- Carey, James (1994) *Viestintä kulttuurisesta näkökulmasta*. *Tiedotustutkimus* 17:2.
- Czitrom, Daniel J. (1982) *Media and the American Mind. From Morse to McLuhan*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Deegan, Mary Jo (1988) *Jane Addams and the Men of the Chicago School, 1892-1918*. New Brunswick: Transaction Books.
- Delia, Jesse (1987) *Communications Research: A History*. Teoksessa Charles R. Berger & Steven H. Chaffee (eds.), *Handbook of Communication Science*. Newbury Park: Sage.
- Ferment in the Field* (1983). *Communication Scholars Address Critical Issues and Research Tasks of the Discipline. An International Symposium of 35 Original Essays from 10 Countries*. *Journal of Communication*, 33:3.
- The Future of the Field I-II* (1993). *Journal of Communication*, 43:3-4.
- Hardt, Hanno (1979) *Social Theories of the Press. Early German & American Perspectives*. Beverly Hills: Sage.
- Hardt, Hanno (1989) *The Return of the "Critical" and the Challenge of Radical Dissent: Critical Theory, Cultural Studies, and American Mass Communication Research*. Teoksessa James A. Anderson (ed.), *Communication Yearbook 12*. Newbury Park: Sage, 558-600.
- Hardt, Hanno (1992) *Critical Communication Studies. Communication, History & Theory in America*. London: Routledge.
- Hardt, Hanno (1993) *Introduction: Communication and the Question of History*. *Communication Theory*, 3:2, 130-135.
- Herzog, Herta (1941a) *On Borrowed Experience: An Analysis of Listening to Daytime Sketches*. *Philosophy and Social Science*, 9:1.
- Herzog, Herta (1941b) *Survey of Research on Children's Radio Listening*. New York: Columbia University, Office of Radio Research.
- Hillers, Delbert R. (1979) Adorno T. W. Teoksessa David L. Sills (ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences* 18. New York: The Free Press, 7-10.
- Hughes, Helen M. (1940) *News and the Human Interest Story*. Chicago: University of Chicago Press.

- Jansen, Sue Curry (1993) "The Future is Not What It Used To Be": Gender, History, and Communication Studies. *Communication Theory*, 3:2, 136-148.
- Jay, Martin (1979) Horkheimer Max. Teoksessa David L. Sills (ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences* 18. New York: The Free Press, 324-327.
- Kahma, Ilkka (1984) Vaikutuksettomuuden myytti. *Mass Communication Research -perinteen reanalyysi 1944-1960*. *Tiedotustutkimus* 7:4, 21-38.
- Kahma, Ilkka (1986) Viestintä ja vaikutus. *Mass Communication Research -perinteen reanalyysi 1960-1985*. *Tiedotustutkimus* 9:2, 33-48.
- Katz, Elihu & Lazarsfeld, Paul F. (1955) *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communication*. Glencoe, IL: The Free Press of Glencoe.
- Kellner, Douglas (1984) Kulttuuriteollisuus ja joukkotiedotus. Kriittinen teoria ja sen seuraukset. *Tiedotustutkimus* 7:3.
- Kuhn, Thomas S. (1975) *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lang, Kurt (1980) The Critical Functions of Empirical Communication Research. Observations on German-American Influences. Teoksessa G. Cleveland Wilhoit & Harold de Bock (eds.), *Mass Communication Review Yearbook 1*. Beverly Hills: Sage, 45-58.
- Lazarsfeld, Paul F. (1941) Remarks on Administrative and Critical Communications Research. *Studies in Philosophy and Social Science*, 9:1, 2-16.
- Lazarsfeld, Paul F. & Berelson, Bernard & Gaudet, Hazel (1944) *The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*. New York: Duell, Sloan, and Pearce.
- Levy, Mark R. & Gurevitch, Michael (1993) Editor's Note. *Journal of Communication*, 43:3, 4-5.
- Lowery, Shearon & DeFleur, Melvin L. (1983) *Milestones in Mass Communication Research. Media Effects*. New York: Longman.
- Mander, Mary S. (1983) Communications Theory and History. Teoksessa Mary S. Mander (ed.), *Communications in Transition*. New York: Praeger, 7-19.
- Nerone, John (1993) Theory and History. *Communication Theory*, 3:2, 148-157.
- Peters, John Durham (1993) Genealogical Notes on "The Field". *Journal of Communication*, 43:3, 132-139.
- Pietilä, Veikko (1977) On the Scientific Status and Position of Communication Research. *Tiedotusopin laitos, julkaisuja* 35. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Pietilä, Veikko (1994) Mennyt maun mukaan. *Tiedotustutkimus* 17:2, 6-20.
- Pietilä, Veikko & Malmberg, Tarmo & Nordenstreng, Kaarle (1990) Theoretical Convergences and Contrasts: A View from Finland. *European Journal of Communication*, 5: 2-3,
- Potter, James W. & Cooper, Roger & Dupagne, Michael (1993) The Three Paradigms of Mass Media Research in Mainstream Communication Journals. *Communication Theory*, 3:4, 317-325.
- Rantanen, Terhi (1982) Symbols and Communication: Harold D. Lasswell and the Study of Symbols. Paper prepared for the ECPR-workshop on "National Identification Processes" in Aarhus March 29-April 3.
- Robinson, Gertrude (1988) "Here be Dragons:" Problems in Charting the U.S. *Communication Studies*. *Communication*, 10:2, 97-119.
- Rosengren, Karl Erik (1993) From Field to Frog Ponds. *Journal of Communication*, 43:3, 6-17.
- Schramm, Wilbur (ed.) (1948) *Communications in Modern Society*. Urbana: University of Illinois Press.
- Schramm, Wilbur (ed.) (1949) *Mass Communications*. Urbana: University of Illinois Press.
- Schramm, Wilbur (ed.) (1954) *The Process and Effects of Mass Communication*. Urbana: University of Illinois Press.
- Schramm, Wilbur (1957) Twenty Years of Journalism Research. *Public Opinion Quarterly*, 21:1, 91-107.
- Schramm, Wilbur (1959) Comments. *Public Opinion Quarterly*, 23:1, 6-9.
- Schramm, Wilbur (1980) The Beginnings of Communication Study in the United States. Teoksessa Dan Nimmo (ed.), *Communication Yearbook 4*. New Brunswick: Transaction Books, 73-82.
- Sproule, Michael J. (1989) Progressive Propaganda Critics and the Magic Bullet Myth. *Critical Studies in Mass Communication*, 6:3, 225-246.
- Weaver, David H. & Gray, Richard G. (1980) Journalism and Mass Communication Research in the United States. Past, Present and Future. Teoksessa G. Cleveland Wilhoit & Harold de Bock (eds.), *Mass Communication Review Yearbook 1*, Beverly Hills. Sage, 124-151.
- Wiio, Osmo A. (1992) *Viestinnän tutkimussuuntia*. Helsinki: Yliopistopaino.